

KONKURENCES PADOME

Blaumaņa ielā 5a, Rīgā, LV-1011 ♦ Tālrunis 7282865 ♦ Fakss 7242141

Publiskojamā versija

L Ē M U M S

Rīgā

Nr. 47

(Prot. Nr. 35, 2. §)

2006. gada 24. maijā

Par lietas izpētes izbeigšanu

Lieta Nr. 1173/05/05/5

Par Konkurences likuma 13. panta iespējamo pārkāpumu SIA „Mažeīķu Nafta” Tirdzniecības nams” darbībās

Konkurences padome 04.10.2005. saņēma Ekonomikas ministrijas (turpmāk – Iesniedzējs) 30.09.2005. vēstuli Nr. 1-1671 „Par iespējamo koncerna MAŽEIĶU NAFTA dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, nosakot netaisnīgi augstas cenas benzīna 95E vairumtirdzniecībā”. Vēstulē tika norādīts uz to, ka 2005. gada septembra pirmajā nedēļā SIA „Mažeīķu Nafta Tirdzniecības nams” (turpmāk – MNTN) uzturēja nepamatoti augstas benzīna 95E vairumtirdzniecības cenas, kuras ik dienas tiek publicētas LETA informatīvajā portālā un attiecas uz benzīna pārdošanu no MNTN termināļiem Latvijas klientiem. Pasaules tirgū 01.09.2005. bija vērojams krass benzīna cenas lēciens, kas jau nākošajā dienā atgriezās iepriekšējā līmenī, savukārt MNTN publiskā vairumtirdzniecības cena vēl nedēļu saglabājās ievērojami augstāka. Līdzīga situācija izveidojās arī 2005. gada oktobra pirmajā nedēļā. Ministrija lūdza Konkurences padomi veikt pārbaudi par Mažeīķu Naftas darbībām, nepieciešamības gadījumā piemērojot Konkurences likumā paredzētos pasākumus.

Pamatojoties uz Konkurences likuma 8. panta pirmās daļas 1. punktu un 25. pantu, Konkurences padome 04.11.2005. pieņēma lēmumu ierosināt lietu par Konkurences likuma 13. panta iespējamo pārkāpumu MNTN darbībās.

Degvielas tirgus uzraudzības lietas un ierosinātās lietas ietvaros tika iegūta informācija no MNTN, Valsts ieņēmumu dienesta Akcīzes preču pārvaldes (turpmāk - VID APP), Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk –

CSP), Uzņēmumu reģistra un degvielas tirgus dalībniekiem. Notika atkārtotas tikšanās ar MNTN un koncerna Mažeiku Nafta pārstāvjiem, kā arī ar Latvijas degvielas tirgotāju asociācijas un Degvielas ražotāju un tirgotāju savienības pārstāvjiem.

Pamatojoties uz Konkurences likuma 27. panta otro daļu, Konkurences padome 03.05.2006. pieņēma lēmumu (Prot. Nr. 30, 2. §) pagarināt lēmuma pieņemšanas termiņu lietā līdz 31. 05.2006.

Izvērtējot iegūto informāciju, Konkurences padome

konstatēja:

1. MNTN ir LR Komercreģistrā 17.07.2003. ar vienoto reģistrācijas Nr. 40003637994 reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras vienīgais dalībnieks ir Lietuvas uzņēmējsabiedrība „Mažeikiu naftos” prekybos namai UAB (turpmāk – MNPN), kas savukārt ir naftas pārstrādes rūpnīcas „Mažeiku Nafta” (turpmāk – MN) meitas uzņēmums. MNTN reģistrētie darbības virzieni ir autodegvielas mazumtirdzniecība, degvielas, rūdas, metāla un rūpniecisko ķīmikāliju vairumtirdzniecības starpnieku darbība, cauruļvadu transports un cita darbība. MNTN ir VID izsniegtas speciālas atļaujas (licences) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai Rīgas rajona Olaines pagastā (četras tvertnes ar nominālo tilpumu 15 282 kubikmetri), Valkā (11 tvertnes ar nominālo tilpumu 2 400 kubikmetri) un Jelgavā (5 tvertnes ar nominālo tilpumu 9 700 kubikmetri). Valkas terminālis tiek nomāts no SIA „Tīne”, Olaines terminālis – no SIA „LUKoil Baltija R”, bet Jelgavas – no SIA „Danfort”. Minētās licences saskaņā ar Ministru kabineta 30.08.2005. noteikumu Nr. 662 „Akcīzes preču aprites kārtība” 9. punktu ļauj MNTN realizēt degvielu vairumtirdzniecībā. Savu darbību Latvijā MNTN uzsāka 2004. gada janvārī. Degvielas mazumtirdzniecības tirgū MNTN nedarbojas.

2. Saskaņā ar MNTN sniegto informāciju (04.11.2005. vēstule Nr. 041105/01) starp MN un MNPN ir noslēgts pārstāvības līgums, ar kuru MNPN ir piešķirtas cenu noteikšanas un cenu politikas izstrādes pilnvaras. Ik gadu MNPN nosaka MN cenu politiku, kā arī nosaka metodes, saskaņā ar kurām tiek noteiktas t.s. atskaites cenas Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. Atskaites cena ir minimālā pārdošanas cena, kas tiek noteikta saskaņā ar pēdējo trīs dienu vidējo starptautiskās aģentūras „Platts European Marketscan” (turpmāk – Platts) publicēto cenu. MNTN ir atbildīga par šo cenu politikas realizāciju Latvijā un tai ir ierobežota rīcības brīvība mainīt šo cenu – jebkuras izmaiņas jāaskaņo ar MNPN. Laika periodos 2005. gada septembra pirmā nedēļa un 2005. gada oktobra pirmā nedēļa, kad degvielas cenas lēcieni Eiropas tirgū bija faktiski tikai pa vienai divām dienām, MNTN

izmantoja tiesības cenas pielāgot tirgus apstākļiem un noteica ilgstošāku cenas kritumu piegādēm no MNTN termināļiem.

Konkrētais tirgus

3. Iesniedzējs savā vēstulē MNTN darbības ilustrācijai izmantojis benzīna 95E cenu dinamikas salīdzinājumu ziņu aģentūras REUTERS publiski pieejamām Ziemeļeiropas CIF cenām un Latvijas ziņu portālā LETA publicētajām MNTN vairumtirdzniecības cenām laika periodā no 2005. gada 8. augusta līdz 19. septembrim. Ņemot vērā minēto, Konkurences padome uzskata, ka konkrētās preces tirgus ir 95E benzīns.

4. Latvijā nav savas naftas pārstrādes rūpnīcas un viss benzīns tiek importēts no Lietuvas naftas pārstrādes rūpnīcas Mažeikos, no Somijas, Norvēģijas un ļoti nelielos apjomos no Baltkrievijas. Saskaņā ar CSP sniegto informāciju (10.03.2006. vēstule Nr. 71-12-197) no Lietuvas importētā 95E benzīna apjoms 2003. – 2005. gadā sastāda ap 80% no kopējā importa apjoma.

MN tirdzniecības pārstāvis Latvijā MNTN ar Latvijas klientiem slēdz divu veidu piegādes līgumus:

- par DDU piegādēm (piegāde no rūpnīcas ar dzelzceļa transportu klienta terminālī bez nodokļu nomaksas), kas tiek slēgti gada sākumā un ir spēkā līdz gada beigām un kuros ir noteikta benzīna cena visa gada garumā, kas ir piesaistīta Platts cenām;

- par FOT piegādēm (piegāde no MNTN termināļiem, kas pieejama jebkuram Latvijas klientam), kas tiek slēgti par katru darījumu atsevišķi un kuros ir noteikta benzīna cena konkrētā darījuma dienā, kas arī pamatā tiek piesaistīta Platts cenām, bet papildus tiek ņemta vērā tirgus situācija Latvijā.

MNTN uz 2005. gadu bija noslēdzis līgumus par autodegvielas DDU piegādēm ar 8 Latvijas komercsabiedrībām: SIA „Neste Latvija”, SIA „Latvija Statoil”, SIA „Lukoil Baltija R), (**).

Līgumos noteiktās cenas par 95E markas benzīna vienu tonnu ir: (**)

5. Minētās komercsabiedrības, izņemot (**), kas sevi pozicionē kā mazumtirgotāju (13.04.2006. vēstule Nr. 1/1-40), ir lielākās benzīna vairumtirgotājas Latvijā, kas var piedāvāt izdevīgākās vairumtirdzniecības cenas lielo iepirkto apjomu dēļ, šajā tirdzniecības līmenī tās kļūst par MNTN konkurentiem attiecībā uz piegādēm no termināļiem Latvijā un konkurējošā vidē piedāvā Latvijas mazākajiem vairumtirgotājiem un lielajiem patērētājiem autodegvielu, arī 95E benzīnu. Konkurences padome uzskata, ka konkrētās preces tirgus, kurā darbojas MNTN un vēl septiņas komercsabiedrības un kurā tiek vērtētas MNTN darbības, ir benzīna 95E FOT piegāžu tirgus Latvijas klientiem vairumtirdzniecībā. Ņemot vērā, ka minētās

septiņas komercsabiedrības un MNTN piegādā vairumtirdzniecībā benzīnu klientiem visā Latvijas teritorijā no termināļiem, kas izvietoti visā Latvijā, konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir Latvijas teritorija.

MNTN dominējošais stāvoklis

6. Konkurences likuma 13. pants nosaka, ka tirgus dalībniekam, kas atrodas dominējošā stāvoklī konkrētajā tirgū, ir aizliegts to izmantot ļaunprātīgi. Saskaņā ar minētā panta 4. punktu netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu vai citu netaisnīgu tirdzniecības noteikumu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana dominējošam tirgus dalībniekam ir aizliegta.

Lai noteiktu, vai MNTN atrodas dominējošā stāvoklī 95E benzīna FOT piegāžu tirgū Latvijā, no augstāk minētajām un arī citām komercsabiedrībām tika pieprasīta informācija par no termināļiem jeb FOT piegāžu tirgū vairumtirdzniecībā Latvijā realizētā 95E benzīna apjomiem tonnās un apgrozījumu 2004. un 2005. gadā un 2006. gada pirmajā ceturksnī, kā arī lūgts norādīt, kuras komercsabiedrības tās uzskata par saviem konkurentiem šajā tirgū Latvijā. Iegūtā skaitliskā informācija apkopota 1. un 2. tabulā.

1. tabula. FOT piegāžu no termināļiem Latvijā tirgus daļas pēc realizētā apjoma

	Realizēts 2004.g. tūkst. t	Tirgus daļa %%	Realizēts 2005.g. tūkst. t	Tirgus daļa %%	Realizēts 2005. g. I - III tūkst. t	Tirgus daļa %%
MNTN	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Neste	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Statoil	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Lukoil	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Kopā	89,902	100	108,927	100	27,465	100

2. tabula. FOT piegāžu no termināļiem Latvijā tirgus daļas pēc apgrozījuma

	Apgrozījums 2004.g. tūkst. Ls	Tirgus daļa %%	Apgrozījums s 2005.g. tūkst. Ls	Tirgus daļa %%	Apgrozījums s 2006.g. I – III tūkst. Ls	Tirgus daļa %%
MNTN	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Neste	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Statoil	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Lukoil	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)	(**)
Kopā	41 461,9	100	62 021,2	100	15 877,3	100

7. MNTN 24.04.2006. vēstulē Nr. 01-207/2006 norāda, ka tās konkurenti bez augstāk minētajām septiņām komercsabiedrībām (izņemot SIA „Danfort”) ir vēl 13 komercsabiedrības, kam ir VID APP izsniegtas licences akcīzes preču noliktavas darbībai, apstiprinātā tirgotāja licences vai vairumtirdzniecības licences. MNTN skaidro, ka „komersanti, kam ir vairumtirdzniecības licences, bieži pērk naftas produktus no akcīzes preču noliktavu turētājiem (kā MNTN) un pārdod tos tālāk gala patērētājiem, piedāvājot labākus loģistikas risinājumus. Rezultātā šie komersanti vienlaicīgi ir akcīzes preču noliktavu turētāju klienti un konkurenti attiecībā uz pārdošanu gala patērētājiem.” Konkurences padome uzskata, ka nav pamata paplašināt tirgus definīciju, jo MNTN papildus nosauktās komercsabiedrības iegādājas benzīnu tālākpārdošanai pamatā no MNTN termināļiem, mazākā mērā – no SIA „Latvija Statoil”, SIA „Neste Latvija” vai citiem lielajiem vairumtirgotājiem un veido zemāku vairumtirdzniecības līmeni.

8. Konkurences likuma 1. panta 1. punkts nosaka, ka dominējošais stāvoklis ir tāds tirgus dalībnieka stāvoklis konkrētajā tirgū, ja šā dalībnieka tirgus daļa šajā tirgū ir vismaz 40 procentu. MNTN tirgus daļa 95E benzīna FOT piegāžu tirgū kopš tās darbības uzsākšanas 2004. gadā minēto kritēriju nesasniedz ne pēc realizētā 95E benzīna apjoma, ne pēc apgrozījuma, kas iegūts realizējot šo benzīnu. Arī koncentrācijas līmenis konkrētajā tirgū nav augsts - Herfindāla - Hiršmana indeksa vērtība, piemēram, 2005. gadā ir 1788, kas saskaņā ar Eiropas Komisijas praksi nevar radīt bažas par konkurences līmeni tirgū. Bez MNTN konkrētajā tirgū darbojas vēl četras komercsabiedrības, kuru tirgus daļa pārsniedz 10%. Ņemot vērā minēto, Konkurences padome uzskata, ka MNTN neatrodas dominējošā stāvoklī 95E benzīna FOT piegāžu tirgū Latvijā un tādēļ Iesniedzēja vēstulē aprakstītās MNTN darbības nav uzskatāmas par Konkurences likuma pārkāpumu.

9. Konkurences padome izvērtēja, kādu ietekmi uz konkrēto tirgu varētu izraisīt MNTN kā koncerna MN saistītā uzņēmuma stāvoklis augšupējā – 95E benzīna importa jeb pārrobežas piegāžu tirgū. Kā jau minēts šā lēmuma 4. punktā, MN ražotais 95E benzīns sastāda ap 80% no visa Latvijā importētā 95E benzīna un MNTN kā MN meitas uzņēmums un tirdzniecības pārstāvis Latvijā šajā tirdzniecības līmenī atrodas dominējošā stāvoklī. Kā liecina lietas materiāli, DDU piegādes no MN rūpnīcas laika ziņā nesakrīt ar cenu lēcieni pasaules tirgū 2005. gada 1. un 2. septembrī, tās ir veiktas dažādos laikos pirms un pēc šā perioda. Piemēram, SIA „Neste Latvija” pirkumi notika 26. augustā un 9. septembrī; SIA „Latvija Statoil” pirkumi notika 24. augustā un 6. septembrī. Konkurences padome uzskata, ka MNTN noteiktās cenas FOT piegāžu tirgū no termināļiem Latvijā nevarēja ietekmēt tās konkurentu noteiktās cenas šajā tirgū.

Ja MNTN vēlētos izmantot savu dominējošo stāvokli DDU piegāžu jeb importa tirgū un cenu ziņā ietekmēt FOT piegāžu tirgu no termināļiem Latvijā, tā varētu piemērot augstākas cenas DDU piegādēm (ko neļauj darīt potenciālie importētāji) un savukārt zemākas cenas tirdzniecībai no saviem termināļiem, tā pārvilinot klientus no saviem konkurentiem un izspiežot konkurentus no tirgus. Situācijā, kad klientiem Latvijā ir pieejami vairāki (zemākajā līmenī – pat vairāk kā 40) vairumtirgotāji, un MNTN tirgus daļa ir mazāka par 1/3, augstākas cenas uzturēšana tirdzniecībai no termināļiem tikai pasliktinātu MNTN pozīcijas tirgū un Konkurences padome šādu rīcību nevērtē kā dominējošā stāvokļa vienā konkrētajā tirgū ļaunprātīgu izmantošanu citā konkrētajā tirgū.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Konkurences likuma 1. panta 1. punktu, 2. pantu, 6. panta pirmās daļas 1. punktu un 8. panta pirmās daļas 4. punktu, Konkurences padome

nolēma:

izbeigt lietas Nr. 1173/05/05/5 „Par Konkurences likuma 13. panta iespējamo pārkāpumu SIA „Mažeīķu Nafta” Tirdzniecības nams” darbībās” izpēti, jo dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma pārkāpums SIA „Mažeīķu Nafta” Tirdzniecības nams” darbībās nav konstatēts.

(**) – ierobežotas pieejamības informācija

Konkurences padomes lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā saskaņā ar Konkurences likuma 8. panta otro daļu viena mēneša laikā no šā lēmuma spēkā stāšanās dienas.

Priekšsēdētāja

I.Jaunzeme